

Številka zadeve: U-I-83/94

Datum odločbe: 14.7. 1994

Področje: sodstvo, lustracijska določba

Izrek: Določba tretjega odstavka 8. člena Zakona o sodniški službi ni v neskladju z Ustavo.

Dodatno: Mnenje DZ.

Odločitev: 6:2; 3 PLM, 2 OLM

SAMO ZA: Snoj

SAMO PROTI: /

PLM 1: Zupančič, ki se mu pridružuje Jerovšek

PLM 2: Jambrek, ki se mu pridružuje Šturm

PLM 3: Testen

OLM1: Krivic

OLM2: Ude

Izločeni: /

POVZETEK ZADEVE:

Pobudnik je izpodbijal 3. odst. 8. člena Zakona o sodniški službi. Ta je določal, da »Ne glede na določbo prvega odstavka tega člena sodniki, ki so sodili ali odločali v preiskovalnih in sodnih postopkih, v katerih so bile s sodbo kršene temeljne človekove pravice in svoboščine, po izteku svojega mandata ne izpolnjujejo pogojev za izvolitev v sodniško funkcijo.« Pobudnik je zatrjeval, da ta določba krši načelo enakopravnosti; načelo delitve oblasti, neodvisnosti sodnika, da velja za nazaj ter ne določa postopka za svoje izvajanje. DZ je zatrjeval ustavno skladnost določbe.

DZ meni, da izpodbijana določba ni v nasprotju z Ustavo. Ravnanja sodnikov v preteklosti, ki pomenijo kršitve človekovih pravic, ki jih je že tedaj priznavala ustavna ureditev in so bile splošno priznane od civiliziranih narodov, pomenijo najmanj nestrokovnost sodnikov. Dejstvo, da zakon ne razčlenjuje postopka za ugotavljanje tega pogoja, še ne pomeni, da je določba zato protiustavna, saj je to le vprašanje njenega izvajanja. Neenakopravnosti med sedanjimi in bodočimi sodniki ni, saj se bodo morali prav vsi potegovati za sodniško mesto pod enakimi pogoji javnega razpisa.

Večina US je zavrnila vse navedbe pobudnika, ki jih je večino strnila pod določbo o pravni državi iz 2. člena ustave. So pa bila mnenja med sodniki deljena, kar kažejo številna pritrdilna in odklonilna ločena mnenja, ki jih obravnavamo v nadaljevanju.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	Nerazporejeno				

Odločba se nanaša na pogoje za imenovanje v trajni sodniški mandat, zato nima nikakršne ekonomske dimenzije.

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	Nerazporejeno				

Odločba se nanaša na pogoje za imenovanje v trajni sodniški mandat tistih sodnikov, ki so to oblastno funkcijo izvajali že v bivšem režimu. Čeprav pobudnik vztraja, da je bilo kršeno načelo enakopravnosti primerjaje »stare« in »nove« sodnike, ne gre za družbeno dimenzijo, ker se ne primerja dveh družbenih

skupin, temveč gre za primerjavo dveh oblastvenih skupin posameznikov, ki ji ustavno sodišče tako ali tako ne sledi.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	PS		S		
Pozicija LM	OLM2	OLM1	PLM1	PLM3	PLM2
PLM1: Zupančič, Jerovšek	2				
PLM2: Jambreč, Šturm	2				
PLM3: Testen	2				
OLM1: Krivic	2				
OLM2: Ude	2				
PROTI: /					
ZA: Snoj	0,5		1	0,5	

Odločba US: Podana je avtoritarna dimenzija, ki se kaže skozi odnos med državo (zakonodajalcem) ter posamezniki, ki si prizadevajo doseči razveljavitev zakona, ki jim v nasprotju z načeli pravne države onemogoča imenovanje v trajni mandat. S tega vidika je večinska odločitev, ki zakon ohrani, bolj avtoritarno, odklonilna mnenja pa so manj avtoritarna, bolj naklonjena spoštovanju pravne države, preprečevanju arbitrarnosti zakonodajalca ter večjemu spoštovanju človekovih pravic.

Glede na samo sodbo in podana ločena mnenja, ocenjujemo, da je sodba S na poziciji 4. Večina zavrne vse izpodbojne razloge pobudnika in s tem, tudi z ustrezno razlago, pod katero je določba zakona ustavna, ohrani v veljavi zakonsko ureditev, ki posameznikom iz prejšnjega režima oteži imenovanje v trajni sodniški mandat. Ker večina določi pogoje, pod katerimi je ta določba ustavna, in je ne spozna za ustavno že kot tako, je pozicija S 4 in ne 5.

Nasprotna sodba bi bila PS in po vsebini ustreza **OLM 1 Krivic**, ki ugotavlja, da določba ni v skladu s številnimi načeli pravne države, podobno pa velja še za nekatere druge zakonske določbe, na katere bi Krivic prav tako razširil ustavno presojo. S tem bi stari sodniki mnogo lažje bili imenovani v trajni mandat, čeprav ne povsem neovirano, ker Krivic izpostavi svoje predloge za razveljavitev izpodbijane določbe in vzpostavitev drugačnega sistema nadzora. Zato je PS kakor tudi OLM1 na poziciji 2.

OLM2 Ude je na poziciji 1, ker preprosto zapiše, da izpodbijana določba ni v skladu z načeli pravne države, in jo je treba torej razveljaviti ter posameznikom iz prejšnjega režima omogočiti imenovanje v trajni mandat brez posebnih, zanje določenih pogojev. .

Temu stališču sta, sicer posredno, blizu tudi **PLM1 Zupančič in Jerovšek**, ki sta sicer glasovala za odločbo, a predvsem zato, ker je določba po njunem povsem deklaratornega pomena, simbolne narave, nikakor je ne gre jemati kot lustracijske določbe in lustraciji oba sodnika tudi odkrito nasprotujeta. Zato je njun PLM 1 med S in PS na poziciji 3.

PLM3 Testen je točno na poziciji sodbe 4: v simbolnem smislu podpira onemogočenje starim sodnikom imenovanje v trajni mandat, to je legitimni cilj v novi demokratični državi; vendar pa meni, da je to v

praksi dejansko neizvedljivo, niti ni bil to namen izpodbijane ustavne določbe, ki je za kaj takega tudi ustavnopravno povsem neprimerna. Izpodbijane določbe 3. odstavek 8. člena Zakona o sodniški službi pa ni mogoče uporabljati kot določbo, s katero so, zaradi sodelovanja s prejšnjim režimom, določene osebe diskvalificirane kot kandidati za mesto sodnika s trajnim mandatom. Zakonska ureditev, ki bi ob prehodu v sistem parlamentarne demokracije nekatere nosilce prejšnjega sistema začasno diskvalificirala kot kandidate za določene položaje v oblastni strukturi novega sistema, bi bila po njegovem stališču torej načelno ustavno dopustna. Izpodbijana določba pa ne izpolnjuje osnovnih ustavnopravnih kriterijev, da bi jo bilo mogoče uporabiti v takšnem smislu.

Najbolj avtoritarno je **PLM2 Jambrek in Šturm**, ki celo predlagata, da se uporaba izpodbijane določbe razširi ne samo na tiste sodnike, ki so sodili v prejšnjem sistemu in so še v funkciji, za katero želijo, da postane trajna; temveč tudi za stare sodnike, ki niso več v funkciji, pa bi za to zaprosili enkrat v prihodnosti, kakor tudi za vse druge posameznike, ki so s posamičnimi akti v prejšnjem režimu oblastno kršili človekove pravice. Zato je njuna pozicija PLM2 5.

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev in sodniki ZA	3	<i>Se sklicuje v okviru presoje neodvisnosti sodniške funkcije, pavšalno in z izrecnim omenjanjem temeljnih načel OZN, ni pa to odločilni argument.</i>
PLM1: Zupančič, Jerovšek	1	<i>Se ne sklicuje.</i>
PLM2: Jambrek, Šturm	1	<i>Se ne sklicuje.</i>
PLM3: Testen	2	<i>Obrobno, v ilustracijo nemška izkušnja (iz strokovne literature) v zvezi z uveljavljanjem tranzicijske pravičnosti</i>
OLM1: Krivic	3	<i>Se sklicuje na italijanske, nemške izkušnje, zlasti s sodnim svetom, a ni odločilno.</i>
OLM2: Ude	1	<i>Se ne sklicuje.</i>

NAKLONJENOST DZ (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA	4	<i>Enako kot DZ.</i>
PLM1: Zupančič, Jerovšek	3	<i>Enako kot DZ, vendar, kot smo predstavili zgoraj, z drugačno obrazložitvijo.</i>
PLM2: Jambrek, Šturm	4	<i>Zelo podobna utemeljitev kot DZ.</i>
PLM3: Testen	3	<i>Enako kot DZ, vendar, kot smo predstavili zgoraj, z nekoliko drugačno obrazložitvijo.</i>
OLM1: Krivic	1	<i>Odloči drugače kot predlaga DZ.</i>

OLM2: Ude	1	<i>Odloči drugače kot predlaga DZ.</i>
-----------	----------	--